

Motion till riksdagen 2023/24:996

av **Per Bolund m.fl. (MP)**

Grön samhällsomställning

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut.....	3
Sverige behöver en grön samhällsomställning	11
Klimatkrisen	11
Naturkrisen	11
Ett grönt samhällsbygge	12
Ramverk som utgår från planetens gränser	12
Skärpta klimatmål och nationell koldioxidbudget.....	12
Miljömålen ska stärkas och utvecklas	13
Cirkulär ekonomi och ett resurseffektivt samhälle.....	13
Ett hållbart samhällsbygge	14
Samhällsplaneringens och fastigheternas omställning	14
Fler bostäder i hela landet.....	14
Klimatanpassade livsmiljöer och va-infrastruktur.....	15
Klimatsmart byggande.....	15
Ingen ska vara hemlös	16
God mobilitet och effektiva godstransporter i hela landet.....	16
Industrins och näringslivets omställning	17
Energisystem som möter dagens och morgondagens utmaningar – robust och förnybart	18
Hållbar tillgång till mineral och metall.....	19
Fyra fokusområden för en hållbar mineral- och metallförsörjning.....	19
Lokalsamhälle, urfolk och närmiljö	20
Klimatmål i gruv- och mineralnäringen.....	21
Hållbart brukande för livskraftig försörjning och stärkt.....	21

Skogsbruk.....	21
Fiske	22
Jordbruk	22
Robusta ekosystem ger ett resilient samhälle.....	23
Klimatanpassning som skyddar Sverige i klimatkrisen.....	23
Ansvarsfördelning och uppföljning	23
Sektorsstrategier och handlingsplaner	24
Naturbaserade lösningar med synergieffekter för klimatkrisen och naturkrisen.....	24
Skydd av natur för robusta ekosystem på land och i vatten	25
Restaurering av natur och stärkt biologisk mångfald	25

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utlysa klimatnödläge och samtliga åtgärder i denna motion för att Sverige ska klara Parisavtalet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upprätta en vetenskapligt baserad nationell koldioxidbudget för Sverige samt att styrmedel och åtgärder ska utformas och genomföras utifrån utsläppsbudgeten och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram mål och åtgärder för de konsumtionsbaserade utsläppen, i linje med vad vetenskapen visar krävs för att klara Parisavtalet, där offentlig sektor går före, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla statliga bolag ska ha vetenskapligt baserade klimatmål och klimatplaner samt ges skärpta ägardirektiv om att verka för att nå miljömålen och Parisavtalet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda tillsättandet av ansvarigt organ för att beräkna och fördela koldioxidbudgeten, motsvarande Finansdepartementets kontroll av den ekonomiska budgeten, och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en nationell strategi, samt underlätta samverkan, för permanenta negativa utsläpp, inklusive infångning, transport och slutgiltig lagring, och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla miljömålssystemet med fler etappmål och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anta ett nationellt naturpolitiskt ramverk för biologisk mångfald och naturskydd, motsvarande det klimatpolitiska ramverket i sin struktur och uppbyggnad, och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en övergång från en linjär ekonomi till en cirkulär och resurseffektiv ekonomi och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta utifrån strategin och handlingsplanen för cirkulär ekonomi som Regeringskansliet tagit fram och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja företag som vill utveckla cirkulära affärsmodeller, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska resursförbrukningen till inom planetens gränser och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja delningsekonomi och klimatsmarta tjänster samt intensifiera arbetet för utfasning och omställning av resursintensiva produkter och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbränning av vissa plastsorter ska förbjudas och att skapa incitament för cirkulering och raffinering av

- returplast för att få igång bättre återanvändning av plast och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genom bl.a. krav på produktdesign och produkters livslängd verka för att saker ska hålla längre och gå att reparera och tillkännager detta för regeringen.
 16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stoppa utvinningen av fossila bränslen, internationellt och i EU, och tillkännager detta för regeringen.
 17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda momsfrihet för återvunnet och återbrukat material och tillkännager detta för regeringen.
 18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att pantsystem bör införas på fler slag av förpackningar och produkter och tillkännager detta för regeringen.
 19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett pantsystem på produkter som innehåller sällsynta metaller, som exempelvis maskiner och elektronik, för att dessa metaller i hög grad ska kunna återvinnas och tillkännager detta för regeringen.
 20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av blandad bebyggelse och tillkännager detta för regeringen.
 21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell handlingsplan för bostadsförsörjningen och tillkännager detta för regeringen.
 22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om startlån för förstagångsköpare och tillkännager detta för regeringen.
 23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om investeringsstöd för nyproduktion av hyresrätter och studentboenden och tillkännager detta för regeringen.
 24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en kriskommission med snabbspår för att utreda, föreslå och genomföra konkreta åtgärder för byggsektorn och tillkännager detta för regeringen.
 25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bilda en bostadsstiftelse för hemlösa och tillkännager detta för regeringen.
 26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gå vidare med förslagen i SOU 2022:14 Sänk tröskeln till en god bostad och utreda vilka åtgärder som ska genomföras och tillkännager detta för regeringen.
 27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att undersöka hur staten kan stötta överlåtelse och renovering av hus som varit övergivna under en längre tid, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nytt mål för energieffektivisering av bostadshus och lokaler och tillkännager detta för regeringen.
 29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en nationell strategi för utbyggnad, upprustning och klimatanpassning av va-infrastrukturen ska tas fram och tillkännager detta för regeringen.
 30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att beräknad energiåtgång också är den verkliga energiåtgången efter att en byggnad uppförts och tillkännager detta för regeringen.
 31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa energikrav på det befintliga byggnadsbeståndet och utreda hur åtgärderna för att nå kraven bäst finansieras och tillkännager detta för regeringen.

32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gränsvärden för klimatutsläpp under byggnadens hela livstid måste införas omgående och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa krav för att minimera avfallsmängderna vid nybyggnation och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att implementera styrmedel och stödsystem för att fasa ut skadliga kemikalier i byggmaterial och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för att främja transporteffektivitet, bl.a. genom att Trafikverket ska arbeta målstyrt i stället för prognosbaserat, och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att järnvägen ska rustas upp och byggas ut i hela landet samt att nya stambanor i södra Sverige med nav i Jönköping ska byggas och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska införas ett vägtrafikminskningsmål som utgår från klimatmålen och där storstäder och större städer med sina bättre förutsättningar tar en större del av vägtrafikminskningen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klimatanpassa transportinfrastrukturen och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att premiera steg 1- och steg 2-åtgärder samt upprustning av befintlig väginfrastruktur framför nya vägar och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riksdagens beslut om nytt reseavdrag (bet. 2021/22:SkU29) ska genomföras och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinföra en bonus för elfordon och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att revidera regelverk och ta fram en strategi för kombinerad och delad mobilitet (MaaS) och skapa bättre förutsättningar för bilpooler och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökade statliga investeringar samt att förbättra förutsättningarna för att fler ska kunna använda cykel som transportmedel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Sveriges kommuner bättre förutsättningar för minskad vägtrafik genom större rådighet över trängselskatten och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utsläppen från svenskt flygande måste minska drastiskt och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genom slutdatum för försäljning fasa ut nyförsäljning av mopeder med förbränningsmotorer till senast 2025 och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett slutdatum för försäljning av fossila drivmedel senast 2030 och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder/regeländringar och ökade statliga investeringar för överflyttning av långväga godstransporter från väg till järnväg och sjöfart och tillkännager detta för regeringen.

49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning om framtida finansiering och ökad tillgänglighet till kollektivtrafiken i hela Sverige och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införande av ett Sverigekort för kollektivtrafik och regional trafik och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland och vara pådrivande i den globala klimatomställningen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att industri och övrigt näringsliv ska ges förbättrade förutsättningar att genomföra klimatomställningen och bidra till stärkt konkurrenskraft och en hållbar samhällsutveckling, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra prioriterade åtgärder från klimaträtsutredningen och miljöprövningsutredningen för att korta tillståndsprocesserna utan att försämra näringslivets miljöarbete och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa förutsättningar för samplanering för den snabba samhällsbyggnad som den gröna industriomställningen innebär och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka förutsättningarna att rekrytera rätt kompetens till rätt plats genom bland annat främjad arbetskraftsinvandring, utbildningssatsningar och omställningsstudiestöd och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en handlingsplan för att säkerställa el i närtid till industrins klimatomställning och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra tilldelningen av effekt för att skynda på industrins klimatomställning och tillkännager detta för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en omställningslag för fossila verksamheter i syfte att helt fasa ut kol, olja och fossilgas till 2030 och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett grönt kunskapslyft för att underlätta omställning till en hållbar arbetsmarknad, motverka arbetslöshet och skapa hållbara jobb för unga och tillkännager detta för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för att främja en grön finansmarknad i syfte att öka takten i omställningen och tillkännager detta för regeringen.
61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta att satsa på och utveckla statliga satsningar som Industriklivet och Klimatklivet i syfte att hjälpa industrier och företag att minska sin klimatpåverkan och tillkännager detta för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta och fördjupa initiativet Fossilfritt Sverige och tillkännager detta för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upprätta och genomföra en nationell plan för utfasning av fossil energi, inklusive ett slutdatum för användning, och tillkännager detta för regeringen.

64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avveckla alla fossila subventioner och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en kraftig utbyggnad av den havsbaserade vindkraften, med den hänsyn som krävs till ekosystemen och ett statligt planeringsmål om 150 terawattimmar till havs senast 2040 och tillkännager detta för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell strategi för solenergi för produktion av el och värme, inklusive ett planeringsmål på 30 terawattimmar solceller till 2030, och tillkännager detta för regeringen.
67. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell strategi för satsningar på grön vätgas och andra förnybara elektrobränslen och tillkännager detta för regeringen.
68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge närboende möjlighet att bli delägare och rätt till arrende från vindkraftsbolagen där det byggs vindkraftverk, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en lokal elbonus som ger Sveriges kommuner och regioner betalt för deras befintliga och tillkommande förnybara elproduktion och tillkännager detta för regeringen.
70. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera det kommunala vetot för att säkerställa en rättssäker prövning av vindkraftsansökningar och tillkännager detta för regeringen.
71. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska vara självförsörjande på hållbart producerade biobränslen senast 2030 och tillkännager detta för regeringen.
72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett långsiktigt statligt stöd för energieffektivisering med 60 procent av kostnaderna för åtgärder som effektiviserar energianvändningen för hushåll och fastighetsägare och tillkännager detta för regeringen.
73. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att halvera tiden för byggande av elnät och förkorta byggtiden av stamnät med minst två år genom regelförändringar, bättre samordning samt kraftfulla investeringar i ny nätkapacitet och tillkännager detta för regeringen.
74. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en nationell strategi för energilager och införa ett teknikneutralt stöd för energilager och tillkännager detta för regeringen.
75. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att effektivisera tillståndsprocesserna för vindkraft genom att samla alla prövningar hos en och samma myndighet och tillkännager detta för regeringen.
76. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdra åt Försvarsmakten att arbeta med villkorade tillstånd och tillkännager detta för regeringen.
77. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stimulera och skapa förutsättningar för lokala och regionala marknader för flexibilitet i elanvändningen och tillkännager detta för regeringen.
78. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en strategi för en hållbar mineral- och metallförsörjning med fokus på 1) cirkularitet och resurseffektivitet, 2) utveckling av alternativa material, 3) världens mest hållbara

- gruvnäring nationellt samt 4) hållbara värdekedjor globalt och tillkännager detta för regeringen.
79. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en handlingsplan för en utvinning av mineral och metall i Sverige, i syfte att möta behoven i den gröna omställningen samtidigt som lokalsamhällets roll stärks med målsättningen att Sverige ska ha världens bästa gruvnäring ur ekologisk och social hållbarhetssynpunkt, och tillkännager detta för regeringen.
 80. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för en cirkulär ekonomi för mineraler och metaller och tillkännager detta för regeringen.
 81. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja innovation av nya material och resurseffektivitet för att minska behovet av att utvinna jungfruliga material och tillkännager detta för regeringen.
 82. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en del av de ekonomiska vinsterna från gruvnäringen ska stanna i lokalsamhället och tillkännager detta för regeringen.
 83. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska ha världens bästa gruvnäring ur ett socialt och ekologiskt perspektiv och tillkännager detta för regeringen.
 84. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att EU:s regelverk ska stimulera gruvnäringen och dess värdekedjor att konkurrera utifrån bästa möjliga prestanda när det kommer till miljö, klimat och mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
 85. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att vara ett grönt föregångsland inom hållbart och naturnära skogsbruk, att det behövs en bred övergång till hyggesfria metoder inom skogsbruket och att ett etappmål inom miljömålssystemet bör antas att hyggesfria metoder ska tillämpas på minst 30 procent av den yta som utgörs av produktionsskog till 2030, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 86. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att storleken på kalhyggen, och den sammanlagda storleken på tidsmässigt och rumsligt närliggande hyggen, begränsas och sätta stopp för kalhyggen i särskilt klimat känsliga områden och tillkännager detta för regeringen.
 87. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att utreda införandet av en avverkningsavgift och ett ersättningssystem som används för att stödja åtgärder för ekosystemtjänster, ökad naturhänsyn och andra miljöåtgärder i skogsbruket och tillkännager detta för regeringen.
 88. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skogsvårdslagen behöver uppdateras, och i förlängningen inarbetas i miljöbalken, för att garantera att miljöhänsynen i skogsbruket är i nivå med vad som krävs för att uppnå miljömålen och tillkännager detta för regeringen.
 89. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det behövs ett rättsligt system som leder till att Sverige klarar artskyddet och lever upp till EU:s naturvårdsdirektiv, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 90. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gå vidare med Artskyddsutredningens förslag och däribland införa ett särskilt stöd till markägare för artskyddsåtgärder och tillkännager detta för regeringen.
 91. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta ekosystemen i haven sätta gränserna för hur mycket fisk som får fångas och införa en

- ekosystembaserad havsförvaltning och en havsmiljölag och tillkännager detta för regeringen.
92. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omgående införa ett totalstopp för industriellt fiske på svenska vatten genom att flytta ut trålgränsen till 12 nautiska mil längs hela den svenska kusten och tillkännager detta för regeringen.
 93. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inom EU driva frågan om att ta fram en avvecklingsplan för industriellt fiske i hela Östersjön och tillkännager detta för regeringen.
 94. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fasa ut destruktiva fiskeredskap och förbjuda bottentrålning, med start i marina skyddade områden, och tillkännager detta för regeringen.
 95. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges och EU:s jordbrukspolitik ska inriktas på att öka miljö- och klimatnyttan samt säkra livsmedelsproduktionen i ett förändrat klimat och tillkännager detta för regeringen.
 96. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja miljöersättningarna och främja odlingsmetoder som ökar jordens bördighet och kolinlagring och som bidrar till biologisk mångfald och andra miljöinsatser och tillkännager detta för regeringen.
 97. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anta ett riksdagsbundet mål om att minst 50 procent av jordbruksmarken ska vara ekologisk till 2030, och offentlig sektor bör nå minst 75 procent upphandlad ekologisk mat till samma år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 98. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ersätta jordbrukets fossila subventioner med ett avdrag som sänker skatten på jobb och företagande för jordbruket och tillkännager detta för regeringen.
 99. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta till vara potentialen i naturbaserade klimatlösningar i samklang med miljömålen, för ökad kolinlagring och klimatanpassning, och låta denna ansats genomsyra all relevant politik för förvaltning och brukningsmetoder av både land- och vattenbaserade ekosystem och tillkännager detta för regeringen.
 100. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brett stärka arbetet med klimatanpassning för att Sverige ska stå bättre rustat inför klimatkrisens katastrofala konsekvenser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 101. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omhänderta rekommendationerna från Nationella expertrådet för klimatanpassning och tillkännager detta för regeringen.
 102. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram strategi för vattenförsörjningen i ett förändrat klimat och tillkännager detta för regeringen.
 103. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa förutsättningar för långsiktig statlig finansiering för klimatanpassningsåtgärder och tillkännager detta för regeringen.
 104. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge alla kommuner i uppdrag att kartlägga sina klimatrelaterade risker, inklusive riskerna med värmebölja, och tillkännager detta för regeringen.
 105. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge alla kommuner i uppdrag att ta fram en åtgärdsplan för att klimatanpassa kommunen och därmed hantera sina klimatrelaterade risker, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

106. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i högre utsträckning och takt återställa våtmarker, både i jordbrukslandskapet och i skogsmark, och analysera den tekniska och hållbara potentialen för ökad kolinlagring vid återvätning av dikade torvmarker och andra naturbaserade klimatlösningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
107. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en obligatorisk grönytefaktor i bebyggd miljö och tillkännager detta för regeringen.
108. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka havsmiljöarbetet och att genomföra miljömålsberedningens förslag Havet och människan, inklusive att införa en havsmiljölag, och tillkännager detta för regeringen.
109. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anta ett nationellt riksdagsbundet mål om att skydda 30 procent av våra landområden, hav och sötvatten, formellt, varav 10 procent strikt skydd, med utgångspunkt i ett representativt urval av naturtyper och ekologisk funktion, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
110. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avsätta tillräckliga budgetmedel, i enlighet med Miljöpartiets budgetmotion för 2024, för att omgående skydda de sista resterna naturskog i hela landet, däribland de sammanhängande fjällskogarna, och tillkännager detta för regeringen.
111. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge fler och större områden i Sveriges hav ett starkare skydd, med början i marina skyddade områden samt i särskilt känsliga områden, genom regleringar av både fiske och trafik, så att ekosystemet får en chans att återhämta sig, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
112. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör undersöka möjligheten för att internationellt ta initiativ till att komplettera Romstadgan om ekocid (storskalig miljöförstöring) som internationellt brott möjligt att åtala vid Internationella brottmålsdomstolen i Haag och tillkännager detta för regeringen.
113. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att satsa på rewilding för att återskapa mer vild natur och tillkännager detta för regeringen.
114. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en omfattande satsning på att återskapa kusternas och utsjöns skadade ekosystem för ekologisk funktionalitet och ökad kolinlagring och tillkännager detta för regeringen.
115. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbjuda ålfisket helt, i Sverige och EU, och tillkännager detta för regeringen.
116. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett starkt strandskydd är nödvändigt för människors tillgång till stränder och en bevarad och stärkt allemansrätt samt för att skydda strandzonens känsliga djur- och växtliv och tillkännager detta för regeringen.
117. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka resurserna till länsstyrelserna för tillsyn och handläggning av strandskyddsärenden och tillkännager detta för regeringen.
118. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att satsa på att återskapa naturbetesmarker och att sätta ett mål om att fördubbla arealen naturbetesmarker och tillkännager detta för regeringen.

119. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för att ersättningen för hävd av ängs- och naturbetesmarker, inklusive mosaikmarker, ska motsvara full kostnadstäckning och tillkännager detta för regeringen.
120. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återuppta miljöprövningen av vattenkraften och tillkännager detta för regeringen.
121. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att även stora vattenkraftverk ska miljöanpassas, med krav på minimitappning, och tillkännager detta för regeringen.
122. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om och var stora vilda växtätare som försvunnit från Sverige kan återintroduceras och tillkännager detta för regeringen.

Sverige behöver en grön samhällsomställning

Mot bakgrund av flera större samhällsutmaningar behöver Sverige genomföra en grön samhällsomställning i syfte att möta klimatkrisen, naturkrisen och bygga ett robust samhälle med frihet och trygghet inom planetens gränser.

Klimatkrisen

Den vetenskapliga kunskapen är samlad, gedigen och tydlig: Den globala medeltemperaturen stiger i allt snabbare takt och den främsta orsaken är mänsklig aktivitet. Sedan den industriella revolutionen har medeltemperaturen ökat med över 1 grad och kombinationen av klimatförändringen och El ninio har lett till att vi sannolikt överskrider 1,5 graders global medeltemperaturhöjning de närmsta åren. Den globala medeltemperaturhöjningen har redan lett till ett förändrat klimat. Framförallt genom att extremväder blivit vanligare. I Sverige går uppvärmningen dubbelt så fort som det globala genomsnittet. Uppvärmningen går också snabbare i de norra delarna av Sverige än i de södra. Klimatförändringen innebär enorma risker för Sveriges invånare och företag. Vi drabbas både direkt av klimatförändringen genom kraftigare skyfall, risk för översvämningar, ras och skred, torka, värmebölja, skogsbränder och havsnivåhöjning exempelvis, och indirekt då Sverige påverkas av klimatkrisens konsekvenser i andra delar av världen.

Samtidigt innebär arbetet för att hejda klimatförändringen, klimatomställningen, stora möjligheter, för hela Sverige.

Naturkrisen

Parallellt med klimatkrisen står vi inför en ekologisk kris, och förändringen som sker inom detta område kan på många sätt inte återställas. Forskningen visar att vi kan vara på väg mot det sjätte massutdöendet på planeten. Sedan 1970-talet är minskningen av världens bestånd av fåglar, fiskar, däggdjur och grod- och kräldjur hela 68 procent, enligt WWF:s Living Planet Report. En miljon arter riskerar att utrotas från jorden. När en art har utrotats, är den utrotad för evigt.

Det finns en bred vetenskaplig samstämmighet om både orsaker till naturkrisen och de åtgärder som behöver sättas in för att vända den negativa trenden. De främsta orsak-

erna till artutrotningen är förlusten av livsmiljöer, ett alldeles för högt jakt- och fisketryck, invasiva arter, utsläpp av föroreningar och en eskalerande klimatkris. Utöver ett starkare och mer omfattande skydd av natur, handlar åtgärdsbehoven om att förändra bruksmetoder och om att förstörd natur måste återskapas.

Ett grönt samhällsbygge

Det finns fortfarande väldigt mycket som kan göras för att undvika, mildra och anpassa våra samhällen till konsekvenserna av klimatkrisen och den ekologiska krisen. Men för detta krävs en plan – en plan för att bygga ett tryggt och robust samhälle inom planetens gränser, som hejdar klimatförändringen, den ekologiska krisen och som genom klimatanpassning minskar samhällets sårbarhet inför klimatrelaterade risker. Miljöpartiet vill därför bygga ett socialt och ekologiskt hållbart samhälle, där Sverige har världens bästa klimatarbete, där den biologiska mångfalden stärks, där välfärden finns till för alla och där jämlikhet är en självklarhet. Ett tryggt och fritt samhälle inom planetens gränser. Det är en historisk satsning som lyssnar till vetenskapen och gör vad som krävs för att nå de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030.

Ramverk som utgår från planetens gränser

Skärpta klimatmål och nationell koldioxidbudget

Om Sverige ska klara sitt bidrag till att hålla uppvärmningen under 1,5 grader måste de inhemska utsläppen börja minska nu med minst 12–15 procent per år och vara nära noll senast år 2035. För att möta klimatnödläget och leva upp till Parisavtalet behöver klimatkrisen erkännas som ett verkligt hot och en skärpning av Sveriges klimatmål är absolut nödvändigt. Sveriges klimatmål och åtaganden ska utformas utifrån vad forskningen menar krävs för att klara Parisavtalet. Ett uppdaterat klimatmål måste även omfatta utsläppen som uppstår till följd av svenskarnas konsumtion, i linje med vad vetenskapen visar krävs för att klara Parisavtalet. Konsumtionsmål bör kunna antas skyndsamt då Miljömålsberedningen redan lämnat förslag om detta.

Klimatförändringarna drivs av den totala mängden växthusgaser i atmosfären och därför krävs styrning av hur mycket Sverige totalt kan släppa ut. Med nu kvarvarande koldioxidbudget krävs en minskningstakt på 12–15 procent per år. Med hjälp av en vetenskapligt baserad utsläppsbudget kan den totala mängden växthusgaser som Sverige släpper ut kontrolleras. Detta innebär exempelvis att myndigheter och statliga bolag ska få en utsläppsbudget definierad i sina direktiv. Koldioxidbudgeten bör uppdateras varje år och styrmedel och åtgärder bör utformas och genomföras utifrån de nya målen och delmålen.

Även med drastiska utsläppsminskningar kommer omfattande negativa utsläpp att krävas för att klara Parisavtalet. Med så kallad bio-CCS kan man snabbt fånga in utsläppen från punktkällor inom den biobaserade svenska industrin. Detta kräver dock statliga stöd för att bli verklighet. Regeringen bör ta fram en nationell strategi för permanenta negativa utsläpp. Strategin ska omfatta hela kedjan, inklusive infångning, transport och slutgiltig lagring.

Miljömålen ska stärkas och utvecklas

Det svenska miljömålssystemet är den nationella motsvarigheten till de miljörelaterade målen inom FN:s Agenda 2030. Miljömålsarbetet har strukturerat och väglett miljöarbetet i Sverige i snart tjugo år och utgör basen för miljöarbetet nationellt såväl som lokalt, inom offentlig sektor och i det privata näringslivet. Miljöpartiet anser att det är av största vikt att miljömålsarbetet fortsätter att utvecklas. Systemet med etappmål behöver byggas ut, exempelvis för hyggesfria och naturnära skogsbruksmetoder, samt för havsmiljö och fiskets påverkan på de marina ekosystemen. Fler etappmål inom miljömålssystemet hjälper till att konkretisera vilken samhällsomställning som behövs för att lösa de stora miljöproblemen, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser, som det övergripande Generationsmålet slår fast. Arbetet med att nå miljömålen bör ske i nära samverkan mellan myndigheter, akademien, näringslivet och olika organisationer för att på lokal, regional och nationell nivå öka engagemanget för robusta ekosystem och en levande planet.

På nationell nivå behövs ett ramverk med tillhörande handlingsplan för biologisk mångfald och naturskydd, motsvarande det Klimatpolitiska ramverkets struktur och uppbyggnad. Samma breda arbete och engagemang i samhället krävs för den biologiska mångfalden som vi sett för klimatet under senare år. Med samma beslutsamhet måste vi ta oss an hotet mot arterna och ekosystemen. Miljöpartiet har under många år fört fram att ett nytt namn på det politiska området – naturpolitik – är en markering som behövs för att ge tillräckligt stort fokus på uppgiften. Det är logiskt att det nya ramverket får namnet Naturpolitiskt ramverk, med en tillhörande Naturpolitisk handlingsplan och ett Naturpolitiskt råd. Ramverket ska korrelera med miljömålssystemet.

Cirkulär ekonomi och ett resurseffektivt samhälle

För att uppnå ett socialt och ekologiskt hållbart samhälle, behöver det ekonomiska systemet bidra till att de planetära gränserna inte överskrids och till att människors rättigheter och grundläggande behov upprätthålls. I förlängningen är det alltså den ekonomiska politiken som ska utformas inom ramen för vår klimat- och miljöpolitik, inte tvärtom. Det som är bra för människor, klimat och miljö ska vara billigt och det som är dåligt eller farligt ska vara dyrt eller förbjudas helt.

De planetära gränserna beskriver system som upprätthåller jordens stabilitet. Idag överskrids sex av nio planetära gränser. Det handlar om klimatförändringarna, förlust av biologisk mångfald, kemiska föroreningar, förändrad landanvändning (jord- och skogsbruk), färskvattenförbrukning och övergödning med kväve och fosfor.

Naturresurserna är begränsade och vi är alla beroende av robusta ekosystem för vår ekonomiska utveckling och välfärd. Därför behövs en övergång till en cirkulär ekonomi och ett resurseffektivt samhälle. Även för att vi ska kunna minska utsläppen i den omfattning som Parisavtalet kräver måste vår linjära ekonomi ställas om till en cirkulär ekonomi.

Sverige har en strategi och handlingsplan för cirkulär ekonomi, där sex prioriterade strömmar pekas ut: plast, textil, livsmedel, förnybara och biobaserade råvaror, bygg- och fastighetssektorn samt innovationskritiska metaller och mineral. ”Cirkulär ekonomi – Strategi för omställningen av Sverige” och ”Cirkulär ekonomi – Handlingsplan för omställning av Sverige” utgör plattform för arbetet och det är centralt att arbetet utifrån strategin och handlingsplanen tas vidare och växlas upp.

Föregångare bland organisationer och företag har börjat ställa om och utveckla cirkulära affärsmodeller, men stora delar av näringslivet har fortfarande en lång väg kvar att gå. Plast är exempel på ett material som är särskilt viktigt att cirkulera eftersom den till stor del produceras av fossila råvaror och därmed ger fossila utsläpp när den förbränns, samtidigt som den inte bryts ned om den hamnar i naturen. Metaller har en energiintensiv produktion och en ofta starkt miljöpåverkande utvinning, många metaller är även en bristvara varför det också är särskilt viktigt att skapa cirkulära flöden av dessa material.

För att möjliggöra en övergång till en mer cirkulär ekonomi krävs bland annat statligt stöd till företag som vill utveckla cirkulära affärsmodeller, främjande av delningsekonomi och klimatsmarta tjänster, att förbränning av vissa plastsorter förbjuds, krav på produkt-design och produkters livslängd, ett arbete för att på sikt stoppa utvinning av fossila resurser, pantsystem på fler produkter och ekonomiska styrmedel och uppstartsstöd till företag inom cirkulär ekonomi.

Den cirkulära ekonomin behöver främjas genom exempelvis höjd skatt på naturresurser och jungfruliga råvaror samtidigt som återbruk och återvinning gynnas. Subventioner och andra stödformer för fossila investeringar ska tas bort och klimatskadliga verksamheter ska bära hela sin verkliga kostnad. Den linjära ekonomin måste krympa i takt med att den cirkulära ekonomin växer. Vi behöver ett förnyat fokus på grön skatteväxling, det vill säga höjda skatter på sådant som är skadligt för miljö och klimat växlat mot sänkt skatt på arbete.

Ett hållbart samhällsbygge

Samhällsplaneringens och fastigheternas omställning

I Miljöpartiets Sverige ska alla ha möjlighet att kunna bo bra, oavsett om boendet är centralt, i förort eller på landsbygd. Oavsett var man bestämmer sig för att bo behöver det finnas tillgång till service, skola, sjukvård, kollektivtrafik och natur.

Målet för bostadsförsörjningen är att skapa förutsättningar för alla att leva i goda bostäder i hela landet. Arbetet med bostadsförsörjningen ska särskilt främja jämlika uppväxtvillkor samt motverka boendesegregation och hemlöshet. Bostadsmarknaden ska fungera inkluderande och möta hushållens efterfrågan och behov. Regering och kommun ska var och en för sig och i samverkan arbeta för att nå målet. Såväl kommersiella som idéburna bostadsaktörer ska ges förutsättningar att bidra till måluppfyllelsen.

Fler bostäder i hela landet

Boverket räknar med att Sverige behöver cirka 63 000 fler bostäder varje år fram till år 2030. Vi ser nu istället hur bostadsbyggandet faller kraftigt i hela Sverige. Detta är mycket problematiskt för kommuner med stor bostadsbrist, för alla de som saknar egen bostad och för de som inom några år vill flytta hemifrån och det innebär att en ökande bostadsskuld byggs upp. Att få igång ett hållbart bostadsbyggande är en mycket viktig fråga och det kommer att behövas flera olika åtgärder. Det behövs en kriskommission med snabbspår för att utreda, föreslå och genomföra konkreta åtgärder för byggsektorn.

Miljöpartiet är kritiska till att regeringen tog bort investeringsstödet och vi ser ett behov av att införa startlån för förstagångsköpare för att fler ska kunna ha ekonomisk möjlighet att komma in på bostadsmarknaden. Investeringsstödet behöver utvecklas och vi vill också förbättra förutsättningarna för finansiering för att bygga på landsbygden, exempelvis genom att införa statliga lån för att renovera och bygga nya småhus.

Vid sidan av att återigen få igång bostadsbyggandet behövs även ett större fokus på hur det befintliga bostadsbeståndet kan användas mer effektivt för att hjälpa fler till eget tryggt boende samtidigt som boendesegregation motverkas. Bostadsbidraget har inte följt med samhällets kostnadsutveckling samtidigt som det behövs en utredning kring utformningen av bostadsbidraget för till exempel studenter, timanställda och inneboende.

För oss är det viktigt att boendemiljöerna består av olika upplåtelseformer (studentbostäder, kollektivboenden, hyresrätter, bostadsrätter och småhus) både för att det ska vara möjligt att byta mellan olika boendeformer där man vill bo, men även för att minska boendesegregationen i ett område. I en blandad bebyggelse finns i så stor utsträckning som möjligt även närhet till kollektivtrafik, service och nöjen som en naturlig del av boendemiljön. Vi vill också stimulera olika boendelösningar och hållbara renoveringar där exempelvis nya bostäder kan tillskapas i fastigheter som idag inte används för bostadsändamål. I en svår tid när byggsektorn tvingas varsla personal kan större satsningar på energieffektiviseringar och åtgärder för klimatanpassning både bidra med att stärka den befintliga byggda miljön för framtiden och samtidigt upprätthålla arbetstillfällen inom byggsektorn i väntan på att bostadsbyggandet ökar.

Klimatanpassade livsmiljöer och va-infrastruktur

Kommuner och fastighetsägare behöver planera in grönska, klimatanpassning och ekosystemtjänster i bebyggd miljö, såväl vid nybyggnation som i befintlig miljö. Det tidigare stödet för grönare och tryggare samhällen ska återinföras. Med pågående klimatförändringar blir behovet av till exempel grönska för svalka, planering för skyfall samt ett långsiktigt fungerande vatten och avloppsnät avgörande för att säkerställa en god boendemiljö. Det behövs en nationell strategi för utbyggnad, upprustning och klimatanpassning av va-infrastrukturen. Förutom det kommunala ansvaret och på enskilda fastighetsägare så behövs långsiktig statlig finansiering för klimatanpassningsåtgärder.

Klimatsmart byggande

Bostadsbyggandet står för en betydande del av Sveriges klimatutsläpp och vi behöver lagstiftning som styr mot ett mer hållbart byggande. Byggsektorn står för en femtedel av utsläppen av växthusgaser inom Sverige. Vi vill göra det enklare att bygga med återbrukat material och vill se fler hus i trä. För att kraftigt minska klimatpåverkan och användningen av nya naturresurser från byggsektorn vill vi sätta bindande krav på minskade utsläpp från byggnadens hela livstid, det vill säga under byggtiden, användning och rivning. Klimatdeklarationer är bra men gränsvärden måste införas omgående och utökas. Rivningar av hela fastigheter behöver minimeras men när det sker behöver materialet tas till vara. Vi vill att klimatdeklarationer för fastigheter ska utvecklas för att även omfatta rivning och ombyggnation och att material som går att återanvända inte ska få slängas. Vi vill stimulera såväl småskaligt som storskaligt återbruk i byggsektorn och därmed också minska resursslöseriet. För att gynna cirkularitet och återbruk av

överblivet byggmaterial och rivningsmaterial vill vi införa momsfrihet på återbrukade material. Vi vill också införa ett nytt mål för energieffektivisering av befintliga byggnader (bostäder och lokaler) och en nationell handlingsplan för genomförandet.

Ingen ska vara hemlös

För människor i strukturell eller social hemlöshet, som själva inte har möjlighet att ta sig in på bostadsmarknaden ska en nationell bostadsstiftelse bildas för hjälp med ett stadigvarande boende. Fler kommuner behöver ta sitt bostadsförsörjningsansvar och att boendemodellen ”Bostad först” införs i fler av landets olika kommuner. Vi vill även gå vidare med förslagen i SOU 2022:14 *Sänk tröskeln till en god bostad* och utreda vilka åtgärder som ska genomföras. I nya bostadsprojekt vill vi förändra den snäva p-normen med utgångspunkt på mobilitet. Allt för höga krav på antalet parkeringsplatser är kostnadsdrivande för bostadsbyggandet.

Vi vill även tillsätta en utredning för att undersöka hur staten kan stötta överlåtelse, renovering och upprustning av hus som stått tomma eller övergivna under en längre tid på platser där det idag kan vara svårt att finansiera en större upprustning.

God mobilitet och effektiva godstransporter i hela landet

Sverige ska ha ett transportsystem som tillgodoser behovet av transporter för personer och näringsliv, och samtidigt klarar klimatmålet och övriga miljömål, trafiksäkerhet och hälsa. Målbilden är ett utsläppsfritt och transporteffektivt samhälle. Många grundläggande aspekter av vårt transportsystem bestäms när vi bygger transportinfrastrukturen, men också planerar för våra bostäder och samhällsservice.

Klimatförändringen innebär att befintlig infrastruktur måste klimatanpassas för att vi ska säkerställa ett robust transportsystem i hela landet. Hela landet-perspektiv och jämställdhetsperspektiv måste finnas med i transportplaneringen och då nybyggnation också har miljö- och klimatpåverkan bör s.k. steg 1- och steg 2-åtgärder premieras och upprustning av befintlig väginfrastruktur prioriteras framför nybyggnation av vägar.

Transportsektorn står för omkring en tredjedel av Sveriges växthusgasutsläpp (40 procent om man räknar med internationell sjöfart och flygtrafik). Tack vare mer energieffektiva fordon och en ökad andel biodrivmedel i bensin och diesel samt en övergång till allt fler elbilar har utsläppen från inrikes transporter minskat de senaste decennierna. Samtidigt har dock den totala mängden person- och lastbilstrafik ökat – något som har motverkat större utsläppsminskningar inom transportsektorn.

Sveriges nuvarande regering har dessutom genomfört en rad åtgärder som kraftigt ökar utsläppen inom transportsektorn. Bland annat har regeringen aviserat en sänkning av reduktionsplikten till lägsta möjliga nivå, tagit bort stödet till elfordon och avvisat riksdagens beslut om ett reseavdrag som skulle bidragit till ett mer klimatsmart resande. Detta ökar väsentligt behovet av kraftiga åtgärder för att snabbt minska utsläppen av växthusgaser inom transportsektorn.

Sveriges riksdag behöver stå upp för de redan beslutade klimatmålen till 2030 som dessutom har starkt stöd av näringslivet. Lägre utsläpp av koldioxid i närtid skapar även bättre förutsättningar att nå det långsiktiga klimatmålet. För att klara av Sveriges klimatmål för transportsektorn (minst 70 procent minskning till år 2030 jämfört med 2010 års nivåer) krävs därför en radikal omställning av vårt transportsystem. Kollektivtrafiken

och tågresor ska bli billigare, pålitligare och bättre. Cyklade och gång ska bli säkrare. Elbilen ska bli tillgänglig för fler och det behövs en förbättrad tillgång till laddinfrastruktur längs med de större vägarna samt för boende att kunna ladda hemma. Våra samhällen ska planeras för att minska behovet av bilar och sätta människan i centrum. Det ska införas ett vägtrafikminskningsmål som utgår från klimatmålen och där storstäder och större städer med sina bättre förutsättningar till alternativa färdslag tar en större del av vägtrafikminskningen. För glesbygd föreslår vi ett mål där trafiken inte ökar jämfört med idag. Sveriges kommuner behöver få bättre förutsättningar för denna omställning genom att ge kommuner större rådighet kring åtgärder som leder till ett transportsnålt samhälle och att fler väljer gång, cykel och kollektivtrafik samt delad mobilitet.

Vi behöver rusta upp befintlig järnväg och bygga ut järnvägen i hela landet. En översyn av tågens prissättning jämfört med flyg kommer behövas, reglerna för cykelplanering ändras och laddinfrastrukturen kraftigt byggs ut och bli standard vid byggande av parkeringsplatser. Vi behöver införa ett gemensamt Sverigekort för all kollektivtrafik, lokal som regional med ett enhetligt pris oavsett var och hur långt man åker i landet. En utredning om ett nytt finansieringssystem för kollektivtrafik behöver tillsättas.

Överflyttning av gods från lastbil till järnväg och sjöfart måste intensifieras och möjligheten till smidig överflyttning, så kallad intermodalitet, behöver utvecklas. Nya stambanor, effektiva lösningar för godstrafikens plats i tågsystemet och insjöfartens förutsättningar behöver utvecklas.

Utöver minskad klimatpåverkan leder detta till en mängd andra fördelar, bland annat mindre buller och renare luft, vilket minskar antalet som blir sjuka eller dör i förtid på grund av luftföroreningar. Färre bilar i städer lämnar plats till människan och möjligheten att skapa trevligare och attraktivare stadsmiljöer.

För att minska flygets klimatpåverkan krävs en kombination av minskat resande och omställning till förnybara bränslen, elektrobränslen och elhybridflyg för de flygresor som inte kan ersättas på annat sätt. Utbudet på förnyelsebara bränslen kommer sannolikt vara begränsad och tekniker kommer ta lång tid att utveckla och introducera brett på marknaden. Vi behöver därför även minska flygresorna, samt avveckla flyget på de sträckor där det finns bra järnväg.

Industrins och näringslivets omställning

Näringslivet spelar en avgörande roll i klimatomställningen och för möjligheterna att bygga ett samhälle inom planetens gränser. Ett tydligt politiskt ledarskap är avgörande för att potentialen i industrin och näringslivets omställning till hållbarhet ska kunna tas till vara. Politiken måste garantera tydliga och långsiktiga spelregler – det är en förutsättning för att näringslivet ska kunna planera sina verksamheter och bidra till omställningen på ett effektivt sätt. Den ryckighet och otydliga politiska styrning som präglar dagens miljö- och klimatpolitik ökar den ekonomiska risken vid investeringar. Ett långsiktigt tydligt politiskt ledarskap i linje med Parisavtalet, fastställda klimatmål och Agenda 2030 minskar risken vid investeringar och säkerställer att Sverige omhändertar de mervärden som följer av klimatomställningen i form av arbetstillfällen, ekonomisk utveckling och hållbar samhällsutveckling. Miljöpartiet vill därför att staten ska peka ut riktningen: Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland och vara pådrivande i den globala klimatomställningen. Klimatomställningen inom industri och näringsliv

med riktning mot Agenda 2030 kommer stärka svensk konkurrenskraft och bidra till en hållbar samhällsutveckling i hela landet, och politiken ska ge förutsättningar för denna utveckling.

Men för att tillvarata denna potential måste politiken ge näringslivet det de behöver för att ställa om. Det handlar dels om att lösa företagens praktiska problem. Tydligast är behovet av billig el i närtid, rätt kompetens på rätt plats och smidiga tillståndsprocesser.

Tillståndsprocesser behöver bli snabbare med bibehållen miljöprestanda och då samhället ska ställa om och byggas snabbt behöver också förutsättningarna för samplanering och parallella processer möjliggöras, för att möjliggöra en effektiv samhällsbyggnad. Energieffektiviseringar och förbättrad effektutdelning samt utbyggnad av förnybar el i närtid krävs för att möta industrins behov. Och för att säkra kompetensförsörjningen behövs satsningar på bostadsbyggande och utbildning samt underlätta processerna för arbetstillstånd.

Lagstiftningen måste bli hårdare mot höga växthusgasutsläpp i tillståndsprövningar. Genom att utveckla lagstiftningen kan det fossila stoppas i ett tidigt skede och investeringarna istället styras mot det förnybara, resurseffektiva och cirkulära. Miljöpartiet vill även gå över till tidsbegränsade tillstånd för verksamheter med stor klimatpåverkan. Pågående verksamheter med icke-tidsbegränsade tillstånd som har stor påverkan på klimatet ska kunna omprövas. Miljöpartiet föreslår därför en omställningslag för alla fossila processer i Sverige. Det innebär ett slutdatum och därmed en utfasning av fossil energi. En nationell plan måste upprättas med hjälp av myndigheter för att arbetet ska ske tillsammans med alla berörda aktörer. Det möjliggör att utfasningen av kol, olja och fossilgas kan ske på ett planerat och rättvist sätt.

Energisystem som möter dagens och morgondagens utmaningar – robust och förnybart

För att bli kvitt vårt beroende av fossila bränslen behöver vi satsa massivt på förnybar energi och elektrifiera stora delar av våra samhällen. För att bytet från fossil till förnybar energi ska ske tillräckligt snabbt för att klara klimatmålen behöver vi en tydlig plan. Därför ser Miljöpartiet att vi behöver upprätta och genomföra en nationell plan för utfasning av fossil energi, inklusive ett slutdatum för användning. En sådan plan behöver inkludera att avveckla alla fossila subventioner.

Behovet av hållbar energi kommer under nästkommande decennier att öka kraftigt. Redan 2035 kan Sveriges elanvändning fördubblas. För att klara omställningen behöver vi samtidigt en effektivare användning av energi och ett elnät som är smart och kan hantera framtidens utmaningar.

Miljöpartiet vill storsatsa på förnybar och billig energi och vi vill därför se strategier och konkreta mål för ökad produktion av vind- och solkraft. Vindkraften är redan idag den överlägset billigaste energikällan, vilket har lett till att företag idag står på kö för att bygga i Sveriges bästa vindlägen. Forsvarsmakten stoppar idag en alltför stor mängd förnybar energi. Försvaret bör istället verka för att möjliggöra att mer förnybar elproduktion kommer till stånd som en del i det civila försvarsarbetet och arbeta mer konstruktivt för ökad samexistens genom exempelvis villkorade tillstånd. Incitamenten för kommuner och närboende att välkomna vindkraft behöver stärkas. Även solenergin har en stor potential i Sverige och ökar mycket snabbt. Hittills har dock solceller framförallt satts upp på villatak och lägenhetshus, något som gjort att hushållen sparar in pengar på sina

elräkningar. Sverige har halkat efter vad gäller den storskaliga solenergiproduktionen. Både större solcellsparker och anläggningar för solvärme har potentialen att bidra till Sveriges klimatomställning.

Elbehoven till industrins utfasning av fossilt kol, kommer i stor utsträckning gå till vätgas. Därför behövs även ett proaktivt arbete för den nya vätgasinfrastruktur som byggs upp.

Biomassa är en begränsad resurs, och vi kan inte använda mer än vad som hållbart kan produceras, men även i ett långsiktigt hållbart jord- och skogsbruk kommer en hel del restprodukter att uppstå. Miljö-, klimat- och annan samhällspåverkan av biobränslen varierar mycket beroende på hur den producerats och från vilken markanvändning. För att säkra tillgång till hållbart producerade biobränslen, bör Sverige anta ett mål om att vi ska bli självförsörjande på hållbart producerade biobränslen till 2030.

Energieffektiviseringar är det snabbaste, billigaste och mest miljövänliga sättet att minska energikostnaderna för hushåll och företag, men också för att minska energiproduktionens miljöpåverkan.

För att den billiga elen från förnybara energikällor och våra energieffektiviseringar ska kunna utnyttjas på allra bästa sätt behöver politiken skapa förutsättningar för att bygga framtidens elnät. Genom att investera stort i olika former av energilager och bana väg för nya marknadsmodeller som främjar flexibilitet kommer hushåll och företag kunna åtnjuta lägre elpriser utan att tumma på sin komfort eller livskvalitet. Ett smartare energisystem gynnar alla!

Hållbar tillgång till mineral och metall

Fyra fokusområden för en hållbar mineral- och metallförsörjning

Gruvnäring kommer ofrånkomligt alltid ha en betydande miljöpåverkan. Det är därför minst lika viktigt att genom att främja innovation av nya material och cirkulära affärsmodeller minska det totala behovet av ny gruvbrytning. Idag är det ofta billigare att använda nya naturresurser än återvunnet material. För att gynna en cirkulär ekonomi behöver återvunnet material bli mer konkurrenskraftigt. Fler ekonomiska styrmedel behöver utvecklas utifrån principen om att förorenaren ska betala så att kostnaden för användning av jungfruliga material, förstörelse av ekosystem och klimatbelastningen inkluderas i kostnaden för material och produkter.

Vi vill att Sverige tar fram en strategi för en hållbar mineral- och metallförsörjning. Fyra fokusområden är centrala i detta arbetet:

1. Cirkularitet och resurseffektivitet

För att minimera behovet av jungfrulig brytning av mineral och metall så behöver de resurser som redan brutits användas så effektivt som möjligt i samhället. Elektronik behöver återanvändas och metallerna återvinnas. Produktdesign behöver möjliggöra återvinning och en cirkulär ekonomi. Vidare bör de mineraler och metaller som kan utvinnas från deponier och slagghögar tillvaratas.

2. Alternativa material

För att minska samhällets sårbarhet och beroende av de länder som har vissa sällsynta jordartsmetaller, behöver utvecklingen av alternativa material främjas, såsom elbils-

batterier som inte innehåller litium. Forskning och utveckling av alternativa material till den gröna omställningen ska stimuleras.

3. Nya gruvor ska möta tydliga hållbarhetskrav

Den gröna omställningen innebär att en del nya gruvor kommer att behöva öppnas, medan alla kolgruvor, brunkolsdagbrott, skifferoljefält och oljeplattformar ska fasas ut och stängas ned. Svensk gruvbrytning ska bedriva ett offensivt hållbarhetsarbete och driva den internationella utvecklingen när det kommer till omställning till fossilfrihet, resurseffektivitet, miljöhänsyn samt social hållbarhet och mänskliga rättigheter.

4. ”Leveling the playingfield” för hållbara värdekedjor globalt

Försörjningen av metaller och mineral får aldrig vara kolonialistisk, vare sig globalt eller inom det egna landet. Vi ska verka för mänskliga rättigheter, minskad klimatpåverkan och stärkt miljö oavsett om en gruva är i Sverige eller i andra länder. EU:s regelverk ska stimulera gruvnäringen och dess värdekedjor att konkurrera utifrån bästa möjliga prestanda när det kommer till miljö, klimat och mänskliga rättigheter.

Den gröna omställningen kräver resurser. Alltifrån järnmalm till sällsynta jordartsmetaller är kritiska för att den gröna samhällsomställningen ska bli möjlig. Sverige har en lång historia av gruvdrift och därmed såväl erfarenheter av allvarliga miljökonsekvenser och de risker för lokalsamhällen som gruvdrift medför, som världsledande kunskap om hur gruvnäringens värdekedja kan bli fossilfri och om hur gruvnäringen kan arbeta bättre för miljön.

Globalt är det ett fåtal länder som har de metaller och mineral som efterfrågas till ny teknik, digitalisering och batterier till såväl våra mobiltelefoner som fordon när världen ska ställa om till fossilfrihet. Det gör att det geopolitiska trycket på Sverige ökar. För oss i Miljöpartiet är det i detta läget viktigt att Sverige står upp för den egna lokalbefolkningen, vår natur och vårt urfolk, samtidigt som vi bidrar konstruktivt till en mer hållbar tillgång till mineral och metall och minskade geopolitiska spänningar.

Tillgången till mineral och metall globalt är begränsad och varje ny gruva innebär en stor miljöpåverkan. I ljuset av behovet att med nya tekniker ersätta fossil energi och produkter samt Europas beroende av råvaror från Kina i dagsläget, är mineral- och metallförsörjningen en fråga som måste hanteras.

Lokalsamhälle, urfolk och närmiljö

En gruvetablering har alltid en stor lokal påverkan, på lokalmiljön, kommunen, närboende och de näringar och verksamheter som redan finns på platsen. Samhällsnyttan av en gruva är vanligen främst nationell och internationell, medan lokalsamhället ofta är de som får bära en gruvans negativa sidor. Det är därför centralt att lokalsamhället involveras på ett konstruktivt sätt vid planering av gruvprojekt och att urfolks rättigheter respekteras och beaktas. Samplanering och långsiktig samverkan mellan flera olika intressenter kan underlätta att hitta konstruktiva lösningar med så liten lokal negativ påverkan som möjligt, eller att i ett tidigt skede komma fram till att en plats är olämplig för gruvetablering vilket kan spara kostnader. En större del av de ekonomiska vinsterna av gruvverksamhet bör även tillfalla lokalsamhället.

Klimatmål i gruv- och mineralnäringen

Idag är gruvbolagen några av Sveriges största utsläppare av koldioxid. Om Sveriges gruvdrift på allvar ska bli en del av den gröna omställningen måste omställningen även omfatta själva gruvdriften. Gruv- och mineralnäringen har själva tagit fram klimatmål i sin färdplan inom ramen för Fossilfritt Sverige. Målen är fossilfri gruvdrift till 2035 och att samtliga bearbetningssteg är klimatneutrala och all energianvändning är fossilfri till 2045. Näringsarna kommer behöva arbeta aktivt för att dessa mål nås och det är viktigt att politiken understödjer denna omställning.

Hållbart brukande för livskraftig försörjning och stärkt

Robusta ekosystem är en förutsättning för att kunna försörja samhället med resurser långsiktigt, ekonomisk utveckling och välfärd, ekosystemen har också ett egenvärde som måste respekteras. För att stärka ekosystemen och hejda förlusten av biologisk mångfald behövs 1) skydd av natur, 2) restaurering av natur och 3) hållbart brukande.

Hållbart brukande inom vårt skogsbruk, fiske och jordbruk kommer leda till robustare ekosystem, högre motståndskraft mot klimatförändringar och ökad krisberedskap.

Skogsbruk

Miljöpartiet vill se en utveckling av bruksmetoder som skapar skogar med olikåldriga träd, lövinslag och kvarlämnad död ved. Vi vill att Sverige ska verka för att vara ett grönt föregångsland inom hållbart och naturnära skogsbruk. Hyggesfria och naturnära bruksmetoder har stora fördelar för den biologiska mångfalden både ovan och under markytan, den skogliga kontinuiteten och kolinlagringen i skogen, ett etappmål inom miljömålssystemet bör därför antas om att hyggesfria metoder ska tillämpas på minst 30 procent av den yta som utgörs av produktionsskog till 2030. Förutsättningarna är bättre för mångbruk, för friluftsliv, traditionellt renbete och naturturism men också välfärdsnyttor som t ex sjukdomsrehabilitering. För att stödja åtgärder för ekosystemtjänster, ökad naturhänsyn och andra miljöåtgärder i skogsbruket bör man utreda införandet av en avverkningsavgift och ett ersättningsystem. Kalhyggen och trädplantager erbjuder inte dessa andra nyttor och inte heller de inkomstmöjligheter de medför, skogspolitiken ska verka för att storleken på kalhyggen, och den sammanlagda storleken på tidsmässigt och rumsligt närliggande hyggen, begränsas och sätta stopp för kalhyggen i särskilt klimat känsliga områden. Lagstiftningen måste ses över även för att stärka reglerna användning av bruksmetoder och plantmaterial som kan vara skadliga för miljön, samt intensifiering av skogsbruket genom förbud eller tillståndsplikt. Skogsvårdslagen behöver i detta syfte uppdateras, och i förlängningen inarbetas i miljöbalken. Det behövs ett rättsligt system som leder till att Sverige klarar artskyddet och lever upp till EU:s naturvårdsdirektiv. Regeringen behöver gå vidare med Artskyddsutredningens förslag och däribland införa ett särskilt stöd till markägare för artskyddsåtgärder.

Skogsbruket ska samtidigt som det levererar skogsprodukter till samhället bidra till att Sverige når våra internationella åtaganden om biologisk mångfald, det bindande målet om ökad kolinbindning i LULUCF-förordningen och de svenska miljömålen. Allt detta behöver hanteras som en helhet, eftersom miljö- och klimatarbetet i skogen är avgörande för att trygga försörjningen av skogsråvara långsiktigt.

Fiske

Fisket har en helt central roll för påverkan på havens ekosystem. Under alldeles för lång tid har de stora industritrålarna tillåtits att ta upp enorma mängder strömming och sill ur havet. På senare tid har trålningen flyttat närmare land, och konkurrerat ut det småskaliga kustfisket. Nu är bestånden i ett mycket kritiskt läge, men ändå fortsätter ett storskaligt industriellt fiske. Under 2023 tilläts fisket dessutom öka i skärgårdshavet utanför Stockholm och söderut längs kusten. Östersjöns ekosystem är redan under extrem press, torsken har redan kollapsat, och den omfattande nedgången av strömming och sill gör nu att hela ekosystemet riskerar att tippa. Även i Västerhavet är havsmiljön under stor press, bestånd efter bestånd har fiskats ut, och bottentrålningen har påverkat ekosystemet mycket negativt. Ekosystemen i haven måste avgöra gränserna för hur mycket fisk som får fångas därför bör en ekosystembaserad havsförvaltning och en havsmiljölag införas.

Miljöpartiet vill främja det småskaliga fisket och verka för ett fiske med miljövänliga metoder. Utvecklingen av skonsamma och selektiva redskap som minimerar bifångst behöver stödjas. Det har länge funnits en vilja hos många av de kustnära fiskarna att utveckla redskap för hållbara fiskemetoder. Denna utveckling blir dock inte självklart premierad när kvoter på hur mycket som får fiskas beslutas, utan ofta snarare tvärtom. Idag är det i stort enbart kvoter som styr, inte hur man fångar fisken. Det betyder bland annat mycket bifångster, som då ska stävjas via utkastförbud. Trål är det vanligast förekommande fiskeredskapet vid kommersiellt fiske, och står för en stor andel av fiskfångsterna i världen. Det är en effektiv fiskemetod utifrån perspektivet att maximera fångsten av fisk på kort sikt, men utifrån ett långsiktigt ekosystemperspektiv är det en mycket destruktiv metod. Sverige bör omgående införa ett totalstopp för industriellt fiske på svenska vatten och flytta ut trålgränsen till 12 nautiska mil längs hela den svenska kusten; inga dispenser ska ges. Sverige bör också uppmana EU att ta fram en avvecklingsplan för industriellt fiske i hela Östersjön.

Jordbruk

Miljöpartiet vill se ett levande lantbruk i hela Sverige, som säkrar en högre självförsörjningsförmåga av livsmedel, foder, energi och råvaror. Ett lantbruk där råvaror, energi och tjänster produceras nära konsumenten, och där förädlingen i ökad utsträckning sker lokalt. Vi vill att såväl stora som små företag inom de gröna näringarna stimuleras att använda hållbara metoder som stärker biologisk mångfald och andra ekosystemtjänster.

Jordbrukspolitiken har under lång tid varit inriktad på storleksrationalisering. För att kunna ha ett levande lantbruk i hela landet som bidrar till landsbygdsutveckling ur ett bredare perspektiv, samt ett mer regenerativt jordbruk, ökad självförsörjningsgrad och mindre sårbarhet måste jordbrukspolitiken också främja små och mellanstora jordbruk. Ett levande lantbruk i hela landet är avgörande också för stärkt motståndskraft i klimatkrisens spår. Sveriges och EU:s jordbrukspolitik ska därför inriktas på att öka miljö- och klimatnyttan samt säkra livsmedelsproduktionen i ett förändrat klimat. Miljöersättningarna bör höjas och odlingsmetoder som ökar jordens bördighet och kolinlagring och som bidrar till biologisk mångfald och andra miljöinsatser måste främjas.

Ekologiskt lantbruk är på många sätt en spjutspets i arbetet för hållbara brukningsmetoder inom lantbruket. Ekologiskt lantbruk leder till ökad biologisk mångfald och artrikedom. Främst beror det på att ekologisk odling bygger på varierade växtföljder och att kemiska bekämpningsmedel inte används. Ekologiskt jordbruk använder inte konstgödsel utan cirkulerar ofta näringsämnen genom en integrerad djur- och växthållning på

den egna gården eller i grannskapet. En bättre integrering av växtodling och djurhållning på gårdsnivå har pekats ut som en av de viktigaste åtgärderna för att minska näringsbelastningen på våra sjöar, vattendrag och hav från jordbruket. Miljöpartiet anser att det är viktigt att det införs styrmedel för att främja en sådan integrering på gårdsnivå, i likhet med ekologiska brukningsmetoder. Vi vill därför se ett mål om att minst 50 procent av jordbruksmarken ska vara ekologisk till 2030 och att offentlig sektor bör nå minst 75 procent upphandlad ekologisk mat till samma år.

Jordbruket i Sverige har ofta små ekonomiska marginaler och dess ekonomiska förutsättningar behöver förbättras. Detta får dock aldrig ske på bekostnad av arbetet för minskad klimatpåverkan och klimatanpassning, eftersom det i förlängningen endast förvärrar jordbrukets situation. Vi vill därför ersätta jordbrukets fossila subventioner med ett avdrag som sänker skatten på jobb och företagande för jordbruket.

Robusta ekosystem ger ett resilient samhälle

Klimatanpassning som skyddar Sverige i klimatkrisen

Klimatet förändras i detta nu, och kommer att fortsätta förändras – även om vi minskar våra utsläpp drastiskt redan idag. Arbetet med att anpassa våra samhällen till denna förändring måste därför löpa parallellt med en politik för kraftiga utsläppsminskningar. Detta arbete handlar ytterst om att skydda hela befolkningen och alla verksamheter från klimatrelaterade risker. Klimatförändringarna kommer innebära mycket höga kostnader och stora konsekvenser för individer och samhälle om vi inte agerar nu.

Arbetet med klimatanpassning ska stärkas på flera fronter. Det handlar dels om att stötta specifika sektorer som kommer vara särskilt utsatta inför vårt förändrade klimat. Inte minst handlar det om företag inom det svenska jordbruket och skogsbruket, vilka framgent kommer utsättas för stora klimatrelaterade risker. Klimatanpassning kommer att vara en förutsättning för lönsamhet för företag inom dessa sektorer. Klimatförändringarna kommer även påverka samhällsplaneringen, fastighetsägare och kommuner, samt enskilda genom till exempel ökad risk för höga temperaturer, bränder, stormar, skyfall med översvämningar och i vissa områden risker för ras och skred. Sveriges alla kommuner lever redan idag med varierande klimatrelaterade utmaningar som behöver hanteras. Det är av största vikt att människors hälsa och liv och samhällsviktig infrastruktur skyddas från klimatförändringarnas effekter.

Ansvarsfördelning och uppföljning

För att Sverige ska kunna bedriva ett effektivt arbete med klimatanpassning måste ansvaret olika aktörer emellan förtydligas och långsiktig finansiering säkerställas. Kommunerna är nyckelaktörer i klimatanpassningsarbetet och måste få tydligare ramar och de resurser som krävs. Vidare bör myndigheters arbete med att bistå med samordning och kunskapsspridning förstärkas. Det behövs ett uppföljningssystem som kan användas för att bedöma om, och i vilken utsträckning, statliga och kommunala insatser leder till att minska klimatrelaterade risker och konsekvenser för individer och samhälle.

Sektorsstrategier och handlingsplaner

Klimatanpassningsarbetet behöver systematiseras ytterligare. Nationella expertrådet för klimatanpassning har i sin senaste rapport lämnat flera rekommendationer som behöver omhändertas. Miljöpartiet ser såväl behov av sektorsstrategier såsom behov av att ta fram en strategi för vattenförsörjningen i ett förändrat klimat, samt behov av riktlinjer för samtliga kommuner att utvärdera risker och ta fram handlingsplaner för klimatanpassning.

Naturbaserade lösningar med synergieffekter för klimatkrisen och naturkrisen

Friska ekosystem har högre motståndskraft och dämpar effekterna av klimatförändringarna medan skadade och stressade ekosystem kan läcka ut stora mängder växthusgaser och förvärra klimatkrisen. Naturbaserade klimatlösningar har en avgörande roll att spela när det gäller hur vi kan tackla klimatkrisen, genom att öka kolinlagringen och stärka klimatanpassningsförmågan. Natur, gröna ytor och genomsläpplig mark dämpar effekterna av klimatförändringar som översvämningar och höga temperaturer och genom att införa en grönytefaktor som ställer ökade krav på ekosystemtjänster i bebyggd miljö kan planering av bättre klimatanpassade miljöer stöttas och stärkas.

Negativa utsläpp kan uppnås på flera olika sätt. Naturbaserade lösningar som ökar mängden kol som binds in i biosfären är det överlägset lättaste sättet att uppnå negativa utsläpp och utgör därför en given politisk prioritering. Det är också avgörande för att Sverige ska nå klimatmålet för ökad kolinbindning i skog och mark i LULUCF-förordningen. I praktiken handlar det exempelvis om att skydda skog och värdefull natur, återställa våtmarker och främja metoder inom svenskt skogs- och jordbruk som ökar inbindningen av kol i jorden.

Det behövs ett samlat grepp kring naturbaserade klimatlösningar i skogen, i jordbrukslandskapet och i hav och sjöar. Relevanta myndigheter ska få i uppdrag att titta på den samlade tekniska och hållbara potentialen att öka kolinlagringen i landskapet. Och därmed ta vidare arbetet från SOU 2020:04 Vägen till en klimatpositiv framtid. Miljöpartiet vill satsa på lösningar som kan generera nettoupptag av växthusgaser i närtid och ger synergier med miljömålen. Det behöver även utredas vilken mark som är lämplig att återbeskoga och hur, utan att det konkurrerar med livsmedelsproduktionen eller blir svårare att nå andra miljömål. Ekonomiska incitament för markägare att på olika sätt bistå med samhällsnytta i form av ökad kolinlagring måste utredas. Utdikade våtmarker har en mycket stor potential för ökad kolinlagring. Vi måste i högre utsträckning och takt återställa våtmarker, både i jordbrukslandskapet och i skogsmark, och förfina analyserna över den tekniska och hållbara potentialen för ökad kolinlagring vid både återvätning av dikade torvmarker och andra naturbaserade klimatlösningar.

Klimatkrisen och krisen för den biologiska mångfalden är nära sammankopplade och kräver samordnade lösningar. Detta perspektiv måste genomsyra all relevant politik för förvaltning och brukningsmetoder av både land- och vattenbaserade ekosystem. Särskilt stark är kopplingen mellan hav, klimatförändringar och havsförsurning. Havsmiljöarbetet behöver få en tydligare mer framträdande roll i klimatarbetet. Friska marina ekosystem har en avgörande roll för bibehållen kolinlagring, och potentialen att därutöver öka kolinlagringen är betydande. För att vända havsmiljökrisen, stärka havens motstånds-

kraft mot klimatförändringen samt att öka kolinlagringen, krävs att Miljömålsberedningens förslag Havet och människan genomförs, inklusive att en havsmiljölag införs.

Skydd av natur för robusta ekosystem på land och i vatten

Ökat skydd av natur är helt avgörande för att nå nationella och internationella miljömål och säkra överlevnaden av arter och ekosystem. Idag är ca 14 procent av Sveriges natur lagstadgat skyddad (SCB 2022). Det är dock en mycket liten andel av naturen som är skyddad utanför det fjällnära området, vilket innebär att en låg andel av andra naturtyper är skyddade. Miljöpartiet vill att Sverige ska anta ett nationellt, riksdagsbundet mål om att formellt skydda 30 procent av våra landområden, hav och sötvatten, varav 10 procent strikt skydd, med utgångspunkt i ekologisk funktionalitet och ett representativt urval av Sveriges alla naturtyper och därmed bidra till att uppfylla Kunming-Montrealavtalet.

Vad gäller skyddet av skogen är det särskilt viktigt att prioritera skydd av de kvarvarande resterna naturskog över hela landet, inklusive det sammanhängande bältet av fjällnära skog som pekades ut av Skogsutredningen. Det måste finnas tillräckligt med medel avsatta i framtida budgetanslag för att säkra skyddet och för att nödvändiga ersättningar till markägare ska kunna betalas ut. Ersättningarna till naturvårdande insatser behöver öka och utvecklas. Den markägare som tar ansvar för naturvården ska kunna kombinera detta med god ekonomi för sin näringsverksamhet.

Läget för våra hav är oerhört allvarligt. De marina ekosystemen befinner sig under stor press, orsakad av överfiske, klimatförändringar, miljögifter och övergödning. Skydd av marina områden är helt centralt för att rädda kvar, bevara och återskapa livsmiljöer, fungerande ekosystem och artmångfald. Även för Västerhavet är läget mycket allvarligt. Fler och större områden behöver få ett starkare skydd, med början i särskilt känsliga områden. Läget för våra hav behöver även förbättras genom regleringar av både fiske och trafik, så att ekosystemet får en chans att återhämta sig.

Vi ser också behov av ett bättre juridiskt skydd för naturen internationellt. Med en internationell ekocidlagstiftning skulle beslutsfattare inom politik och företag kunna hållas personligt ansvariga och åtalas för de miljöbrott deras beslut eller agerande orsakat. Precis som juridiska personer idag kan åtalas för brott mot mänskliga rättigheter. När det som är företagsekonomiskt rationellt men skadligt för miljö och samhälle leder till att ansvariga riskerar att dras inför rätta, skapas ett kraftfullt incitament för ledare att agera hållbart.

Restaurering av natur och stärkt biologisk mångfald

Sverige har en stark tradition av naturvård. Men i samhällsplanering och projekt har ofta kompetens om naturen kommit in för sent och det har saknats en helhetssyn på landskapet. Naturens behov av tid och rum för återhämtning har därför ofta blivit lidande. Återställning av natur kan handla om att riva ut onödiga vandringshinder i våra vattendrag, låta skogar bli mer variationsrika och äldre, återskapa våtmarker, vårda ängar, hävdade betesmarker och säkra sammanhängande ytor av fungerande ekosystem.

Gräsmarker, dyner och olika naturtyper i havet hör till de naturtyper som har allra sämst bevarandestatus i Sverige. Men även för skogen är situationen allvarlig, och för våtmarker och sjöar och vattendrag finns behov av omfattande åtgärder enligt Natur-

vårdsverket och Artdatabanken. Nu behövs ett fokus på att återskapa mer ”vild natur” genom s.k. rewilding.

Det finns ett stort behov av att satsa på att återskapa naturbetesmarker och vi vill därför sätta ett mål om att fördubbla arealen naturbetesmarker och att ersättningen för hävd av ängs- och naturbetesmarker, inklusive mosaikmarker, ska motsvara full kostnads-täckning.

I skogsmark handlar restaureringsbehoven i stor utsträckning om att skifta bort från traditionellt kalhyggesbruk, till mer naturnära och hyggesfria metoder, för att ge livsmiljöer en chans att bevaras och värna arter i behov lång skoglig kontinuitet.

Länsstyrelsernas arbete med den grön-blå infrastrukturen är på många sätt grundläggande för att ge resultat i det konkreta arbetet med att återställa natur och skapa förutsättningar för biologisk mångfald. Det behövs fortsatta satsningar på arbetet med grön och blå infrastruktur så att detta arbete kan utvecklas och stärkas. Möjligheterna till samordning mellan kommuner behöver också stärkas, och förvaltningen måste vara koordinerad från källa till hav.

Ålen är akut utrotningshotad och tillbringar en del av sin livscykel i svenska vatten. Ålen påverkas bland annat av vattenkraft och miljögifter. På dessa områden har Miljöpartiet tidigare drivit fram viktiga beslut, och det är viktigt att miljöanpassningen av vattenkraften fortgår genom att miljöprövningen av vattenkraften återupptas omgående. Vi vill även se krav på minimitappning för vattenkraften. Fisket efter ål är ett annat stort problem och Miljöpartiet vill helt förbjuda detta fram till dess att ålbeståndet återhämtat sig till en ekologiskt bärkraftig nivå.

Stränderna är en viktig miljö för många arter samtidigt som strandnära byggande fortsatt är ett problem för växter och djur. Miljöpartiet vill fortsatt värna strandskyddet, öka tillsynen och satsa på ökad miljöövervakning av strandmiljöer. Ett starkt strandskydd är nödvändigt för människors tillgång till stränder och en bevarad och stärkt allemansrätt samt för att skydda strandzonens känsliga djur- och växtliv. Vi vill därför öka resurserna till länsstyrelserna för tillsyn och handläggning av strandskyddsärenden.

Längs våra kuster finns artrika ålgräsängar som skadats av trafikpåverkan och övergödning, i behov av skydd. Det finns stora problem med att bottensediment i havet har förhöjda halter av miljögifter och behov av kunskapsuppbyggnad och ett mer strukturerat arbetssätt kring restaurering av förorenade sediment. Det är viktigt att detta arbete stärks och att takten i arbetet ökar, vi ser behov av att göra en omfattande satsning på att återskapa kusternas och utsjöns skadade ekosystem för ekologisk funktionalitet och ökad kolinlagring.

Restaurering av natur handlar även om att återskapa det som gått förlorat. Vi vill utreda om och var stora vilda växtätare som försvunnit från Sverige kan återintroduceras.

Per Bolund (MP)

Märta Stenevi (MP)

Leila Ali Elmi (MP)

Emma Berginger (MP)

Elin Söderberg (MP)

Janine Alm Ericson (MP)

Camilla Hansén (MP)

Daniel Helldén (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Linus Lakso (MP)

Rebecka Le Moine (MP)

Amanda Lind (MP)

Rasmus Ling (MP)

Katarina Luhr (MP)

Emma Nohrén (MP)

Jan Riise (MP)

Jacob Risberg (MP)

Ulrika Westerlund (MP)